

Skjøtselsplan for Hestejordene 2005

Revisjon av skjøtselsplan fra 2007

Hestejordene er blant de svært få opprinnelige ravinelandskapene i eller nær Oslo som fortsatt har et visst preg av den gamle jordbruksdriften ved at jordene er åpne. Jordbruket opphørte på slutten av 1950-tallet, så jordene er truet av gjengroing, men noen års dugnadsbasert arbeid med rydding, hogst og beite med hest og ku, har holdt dem åpne og brakt tilbake noe av den tidligere floraen. Området er på ca. 200 daa hvor de åpne jordene utgjør snaut halvparten, og ligger mellom 170-210 moh., dvs. rett under øvre marin grense.

Hestejordeneprojektet laget en skjøtselsplan i 2007. På bakgrunn av utviklingen siden den tid, erfaringer med arbeidet og ikke minst, skjøtselsråd i to fagrapporter fra 2024 (Bendiksen og Jansson, 2024 og Olsen og Olberg, 2024), er vi kommet til at planen fra 2007 må revideres. Denne reviderte versjonen er disponert på samme måte som 2007-versjonen, de enkelte områdene omtales kort, det opplyses om status våren 2025 og gis anbefalinger for fortsatt skjøtsel. I 2007-planen hadde vi en liten slåtteteig som ble kalt område nr. 6. Den ble nedlagt kort tid etterpå, så nr. 6 utgår i opplistingen av alle delområdene.

Stedsnavn i opplistingen er vist på excel-ark (liste og flyfoto).

Målet med skjøtselen

Skjøtselen har flere siktemål:

- Hestejordene er et levende kulturminne fra da Groruddalen var et jordbruksområde. Vi ønsker at området skal ha preg av hvordan det så ut den gangen og at skjøtselen har likhetstrekk med historisk bruk. På den måten kan det skapes bevissthet om vår lokale historie identitetsfølelse for brukerne av området.
- Tap av artsmangfold er en av vår tids store utfordringer. Kulturlandskapet er en landskapstype med stort artsmangfold. Engene, ravedalene med bekker og skogen rundt danner til sammen et variert livsmiljø, som tilbyr levesteder for insekter i ulike livsfaser. Dette, sammen med det gode klimaet vi har i Osloområdet, gir grunnlag for et rikt artsmangfold. Skjøtselen av Hestejordene skal opprettholde og forbedre betingelsene for et rikt artsmangfold i området.
- Hestejordene ligger plassert mellom store befolkningskonsentrasjoner, og er et svært mye brukt friluftsområde, både av folk som bor i nærheten, skoler, barnehager og ulike arrangementer. Man går på tur, trener, båler, aker, står på ski og mye annet. Det arrangeres jevnlig turer for bl.a. å oppleve fuglesang og finne nyttevekster. Skjøtselen skal hindre gjengroing og dermed legge til rette for mye av friluftslivet som drives her. Beitedyra er et trivselselement i landskapet, som folk setter stor pris på. Gjerdene rundt engene tas ned så fort beitedyra har gjort sin del av jobben, så området blir tilgjengelig for alle.
- De frodige engene på Hestejordene er en ressurs som matfat for beitedyr. Lokale dyreeiere skal få høste denne ressursen, og få motivasjon, i form av en økonomisk gevinst og god dyrevelferd, til å drive skjøtselen.

De enkelte områdene

1 Bekkedalen mot bebyggelsen mot Sandås, SANDÅSBEKKEN

Skjøtselsplan 2007: Osp og bjørk brer seg fra bekkedalen og utover jordet. Ringbarke og felle osp som sprer seg, mulig felle noe bjørk.

Status: Det er felt osp opp mot beitet i den øvre delen. Eldre enkelt-trær langs bekken har gått ut, falt og er dels hentet til ved og dels blitt liggende å råtne.

Anbefaling fra fagrapportene: Holde nede oppslag av kratt og trær mot jordene – ellers ingen inngrep. Spare ask, eventuelt verne småtrær av ask som etablerer seg.

Skjøtsel: Kjøre ryddesag på oppslag som sprer seg utover fra bekkedalen. Gråor, selje, hegg og noe ask som dør på rot eller blåser ned, skal i hovedsak bli liggende, men dras bort fra jordene.

2 Hestebeite, SANDÅSJORDET

Skjøtselsplan 2007: Kratt og busker er ryddet. Fortsatt beite med hest, dele beitet i 2.

Status: Beiting, noe sporadisk luking av canadagullris, rydding av oppslag i øvre og nedre del. Ca. 8 av de etter hvert store bjørkene i øvre del er felt. Det er gitt lov fra grunneier å felle ytterligere 4-5 stk.

Anbefaling fra fagrapportene, generell for alle beitene: Det anbefales at dagens bruk med beiting opprettholdes, med mål om at naturverdi og arts mangfold ytterligere heves. Det er viktig å vurdere beitetrykket til enhver tid for å hindre slitasjeskader ved overbeite. Overbeite gir også redusert arts mangfold, mens for lite beite gir gjengroing. Dette er lettere å få til med ku enn med hest, der man kan se mer intens slitasje særlig i de mer fuktigste delene av denne type leirbakkejorder når det er lengre regnværsperioder.

Anbefaling for dette jordet: Rydde lauvoppslag og bekjempe canadagullris. Det er noe tilgroing i vestlige del som må ryddes.

Skjøtsel: Gå over med ryddesag, luke kanadagullris før de setter modne frø. Felle ringbarka gråor i vestlig del i 2025 eller -26. Ringbarke noen flere mellomstore gråor mot vest.

3 Bekkedalen – andre bekkedal. ORMEBEKKEN

Skjøtselsplan 2007: Fortsatt hogst nedover bekkedalen til bunnen, spare markerte trær. Felle ringbarket osp. Felle en stor gran.

Status: Det er kun tatt ut noen få mindre og døde trær. Hestene har ved tråkkslitasje holdt en åpning/sti over bekken midt i bekkedalen åpen. Feltet mot vest i den øvre delen av bekkedalen, betegnes «hagemark» og har utviklet seg etter en omfattende hogst i 2000-01.

Anbefaling fra fagrapportene: For et delområde (3846 «hagemark»): videreutvikle hasselkrattet, rydde andre arter. Holde nede oppslag mot jordene. Ellers ingen tiltak. Spare ask og selje, eventuelt verne småtrær av ask som etablerer seg. I flommarks- og sumppartier er det spesielt verdifullt at dødved blir liggende og at store trær ikke hogges.

Skjøtsel: Ta ut deler av trær som dør på rot eller blåser ned, som kronene fra de åpne jordene. Legge stammedeler og kvist på varierte lokaliteter. En samling ca. 50 smågran 1,3 – 1,7 m. høye på et areal på 30 m² tynnes for framtidig juletrehogst. Rydde oppslag som kan spre seg ut over jordene, men spare hasselkratt og selje. Vurdere å ringbarke noen få, mellomstore graner og la dem råtne på rot. Dette kan også være aktuelt i enkelte andre bekkedaler, men bare der trærne ikke kan falle over gjerdet eller over turveien.

4 Grøft langs turveien nær Sandås. GRØFT

Skjøtelsplan 2007: Det er felt selje langs turveien og massivt med rotskudd/oppslag. Oppslag tas med ryddesag hver vår/sommer i noen år. Vurdert å renske grøfta, men for arbeidskrevende.

Status: Noen mellomstore seljer har etablert seg på feltet nord for grøfta. Grøfta er i ferd med å gro igjen, strekningen mot vest hvor bekken renner, er nesten tett. Vannstanden i feltet er kanskje 10-20 cm. høyere enn for 20 år siden.

Anbefaling fra fagrapportene: Lokaliteten er ikke omtalt i rapportene – ingen konkret anbefaling. Det blir derimot pekt på de gamle grøftene som går i øst-vest retning litt inne på feltet rett mot nord med tanke på om disse grøftene kan plugges for å heve vannstanden på feltet. Generelt anbefales å la grupper av selje få stå, da disse er viktig for pollinerende insekter tidlig om våren.

Skjøtsel: Rydde unna trær som måtte falle ut i turveien og la en del av stammedelene ligge igjen på varierte lokaliteter. Noe kan hentes som ved.

5 Hestetramper'n. HESTETRAMPER'N

Skjøtelsplan 2007: truet av gjengroing. Det hogges litt juletrær hvert år langs jordekanten. Osp langs kanten ringbarkes. Gjengroing bør hindres ved å kjøre ryddesag i minst 4-5 år til.

Status: De fleste store osper langs jordekanten mot vest er ringbarket og felt, samt et par mellomstore mot nord-øst. Det er kjørt ryddesag over hele jordet 3-4 ganger, men med noe ujevne mellomrom. En eller to av de mange tørrgranene har falt og stammene er hentet som ved.

Anbefaling fra fagrapportene: Oppslag av rogn og smågran bør fjernes. Når tørrgranene (står mot vest) faller, bør stammene flyttes inn i skogen. Området bør hvis mulig innlemmes i beitet.

Skjøtsel: Kjøre ryddesag for å holde jordet åpent. Fjerne oppslaget som ryddes. Felle ringbarket osp og ringbarke noen flere trær. Fjerne tørrgranene etter hvert som de faller, men noe kan kjøres ut som ved. Øvrige stammer og kvist må dras inn i skogen. Området har ikke vann og kan ikke gjerdes inn som beite.

7 Kubeite. Samlet omtale av BENKEJORDET, LILLEJORDET og DUMPEJORDET

Skjøtelsplan 2007: Rydde oppslag. Felle or og osp mot ravinene. Etablere åpen hagemarkskog mot porten. Rydde hoppbakken for oppslag.

Status: Området beites med hest. Det står i dag 3-4 store ringbarkede osper her, som kan felles i 2025. Enkelte små klynger gråor er felt. Det er kjørt ryddesag langs turvei, der det er

felt gråor, og i hoppbakken). Et felt med tett gråor i bunn av BENKEJORDET er ringbarket og felt. Her er det også ringbarket og felt enkelte mellomstore gråor nederst mot bekken.

Anbefaling fra fagrapportene: Holde nede lauvskog i kantsonene og innenfor lokaliteten. Fjerne ung gråor langs en av de små ravinene i overkant, nær turveien. Beholde 15 store osper her, men rydde eventuelt oppslag/rotskudd på enga. For 3873 Tonsenplassen, anbefales at grove greiner og delstammer som faller fra en stor selje som står her, bør bli liggende. Det bør ikke gjøres inngrep i nærheten av treet. Det påpekes at det er rikelig med hekkspirea her, en art med svært høy risiko, men anbefales ikke rydding av den.

Skjøtsel: Fortsatt rydde oppslag ved hoppbakken og spredte lokaliteter, samt nær turveien hvis de blokkerer for utsikt ut over jordene. Felle ringbarka or og osp mot ravinene. Fortsette ringbarking av store osper i overkant av Veitvetbekken. Eldre seljer som faller fjernes fra de åpne jordene og legges på varierte lokaliteter, men noe kan eventuelt også tas ut som ved. Hekkespirea ved Tonsenplassen holdes i sjakk/reduseres ved rydding. Rydde oppslaget rett foran benkene.

8 Steingjerde mot turveien, STEINGJERDE

Skjøtselsplan 2007: Friluftsetaten har felt 8 grove grantrær for å få gjerdet fram i dagen. Stammedeler og kvist er kjørt ut. Rydde området langs gjerde og på den lille åpne teigen foran gjerdet.

Status: Enkelte døde trær er tatt ut.

Anbefaling fra fagrapportene: Skogholt rett mot vest er omtalt: 3867 «Rik sump- og kildeskog». Overlates til naturlig dynamikk. Døde trær som faller ut i turveien bør flyttes innenfor området.

Skjøtsel: Den lille teigen foran steingjerdet bør fortsatt holdes åpen for å sikre opplevelsesverdien av steingjerdet som et kulturminne.

9 Gråorholt i dalbunnen. GRÅORHOLT

Skjøtselsplan 2007: Vinterlandbruksskolen etablerte et felt «kvalitetsskjøtsel av gråor» der den tette bestanden ble tynnet kraftig så enkelt trær fikk utvikle seg. Dette var rundt 2002-3. Feltet ble ikke vedlikeholdt og i 2007 var nytt oppslag rundt 1 meter høyt.

Status: Det er ikke gjort noe mer skjøtsel her. Feltet ligger like ved arealer med interessant ask-snelle skog og skavgras.

Anbefaling fra fagrapportene: Dette er del av 3848 Rødtvetbekken Ø. Overlater til naturlig dynamikk. Arealene rundt dette feltet er viktige dødvedområder.

Skjøtsel: Vurdere å utvide feltet noe. Noe av feltet med gråor som ble tynnet og stammet opp, kan ta felles, og dels legges igjen og dels tas ut som ved.

10 Sørli, tufter etter nedlagt plass. SØRLI

Skjøtselsplan 2007: Tuftene er vanskelig å se i alt krattet. Her vokser syrin og andre hagevekster. Ryddig av kratt og oppslag nær hustuftene.

Status: Enkelte mellomstore døde trær er hentet ut til ved. Barn har laget lekehytte og aktiviteten har gitt litt markslitasje. Hagevekster og tufter er mer synlig gjennom krattet enn tidligere.

Anbefaling fra fagrapportene: Lokaliteten er ikke omtalt i rapportene – ingen konkret anbefaling.

Skjøtsel: Trær som faller kan dels bli liggende, men fjernes fra turveien og dels kan de tas ut som ved.

11 Sørldalen, husløs plass langs turveien i skogen nord for beiten. SØRLIDALEN

Skjøtselsplan 2007: Tuftene etter våningen, et uthus og steingjerdet er i ferd med å bli borte bak tett lauvoppslag. Rundt tuftene og på jordet ryddes lauvoppslag og kratt. Brønnen sikres forsvarlig med metallplate. Noen bjørk og rogn kan felles når de når noe størrelse.

Status: Det lille jordet er kun ryddet et par ganger. Det er ikke etablert løvskog på jordet, men den nedre delen er gjenvokst med tett bringebærkratt. Det ble felt et par store osp til fôr for rådyr og hare en snørik vinter rundt 2010. Ut over det, er det bare tatt ut noen få vindfall.

Anbefaling fra fagrapportene: Plassen Sørldalen er ikke behandlet separat, men inngår i 3824 Sørldalen, som dekker gammelskogen rundt, 32 daa. Anbefalingene gjelder skogen: fri utvikling, men fjerne bøk, særlig for den kan sette nøtter og spre seg.

Skjøtsel: Fjerne trær som faller ut i turveien, stammedeler kan dels legges igjen på varierte lokaliteter og dels tas ut som ved.

12 Rødtvetjordet – kommunale arealer mot øst innlemmet i beiten sommer 2024

Området er ikke omtalt i skjøtselsplanen fra 2007 eller i fagrapportene.

Status: Bymiljøetaten tilbød prosjektet å gjerde inn areal mellom gjerdet til fabrikkene i Pottemakerveien og boligeiendommene langs Hans Aanruds vei slik at det kan slippes hester her. Det ble ryddet trasé for et enkelt gjerde med plastmellomstolper i 2024, og i mai 2025 ble det gjerdet med staur og isolatorskruer. Gjerdet har åpning mot vest for å gi dyra tilgang til vann i Sandåsbekken. Tett bestand av oppslag av ask og selje på et flatt areal nær det «gamle» gjerdet ble tynnet hardt i mai 2025.

Mulige tiltak for restaurering: omfang vil i stor grad være avhengig av ambisjonsnivå og arbeidsmengde.

Enkel: Rydding av tett og tynt oppslag (stammehøyde opptil 2-3 meter), prioritere flate og solrike arealer med potensial til god grasvekst. Kampanje mot naboer mot dumping av hageavfall.

Ambisjøs: selektiv tynning av noe skog i skråningene (vurdere hvilke treslag), fjerne døde kroner og kvisthauger fra grasdekte areal/areal med potensiale for god grasvekst, kjøre kvistkvern eller legge igjen kvisthauger mellom trær der det er dårlig beite. Rydde avfall, kubber og stammedeler etter tidligere hogst. Oppstamming av frittstående «buskede» enkelttrær.

Andre tiltak som kan vurderes ut fra kapasitet og kostnader*:

- Kjøre beitepusser*
- Etablere styvingstrær
- Etablere sandbanker for insekter*
- Sette ut flere benker
- Lage bålplasser (med eller uten et lager av ved) for å kanalisere slitasje og forsøpling

For å kjøre beitepusser eller anlegge sandbanker, trengs veiledning av fagfolk.

I tillegg til skjøtsel av lokalitetene omtalt i skjøtselsplanen, har prosjektet/prosjektgruppa også gjennomført annet arbeid på jordene og i skogen rundt jordene. Disse er spredt og sporadiske og anbefalingene i rapportene ser ikke ut til å være relevante for disse, så de omtales ikke her.

Generelle anbefalinger fra fagrapportene:

NINA rapport:

- Hindre overbeiting og slitasjeskader. Vurdere beitetrykket til enhver tid, overbeite gir slitasje og for lite beite gir gjengroing.
- Trær som dør bør stå. Trær som faller bør bli liggende, eventuelt flytte trær som faller ut i turveiene/stier.
- Spesielle grove gamle seljer som faller/siger ned i bakken, bør ligge også der trekrona ligger ut på beitene.
- Spare all ask, vurdere å skjerme askeskudd så de får vokse til.
- Tette eller plugge grøfter i skogteigene like i utkanten av jordene.

Biofokus rapport:

- Vurdere ekstensivt beite mot slutten av sesongen.
- Tilføre død ved, etablere trekirkegårder, velge lokaliteter som er varierte med hensyn på sol/skygge og fukt/tørke.
- Unngå hogst langs jordekantene mot nord, kun hogge mot sør fordi det bedrer solforholdene innover på beitene.
- Etablere sandholdig jord, enten egne sandhauger, strø noen centimeter sand over vegetasjonen eller bearbeide sand inn i jordsmonnet. Dette må være på solrike steder.
- Avsette noe areal til fri utvikling.
- Vurdere å anlegge noen slåtte teiger (da må alt gras fjernes fra teigen etter slått).
- Etablere blomsterenger.
- La alle gamle og døde trær stå, også trær som ringbarkes.

Referanser

Bendiksen, E. og Jansson, U. 2024. Kartlegging av naturverdier ved Hestejordene, Groruddalen i Oslo. Naturtypekartlegging etter DN-håndbok 13 og Miljødirektoratets instruks. NINA Rapport: 2459. <https://hdl.handle.net/11250/3130952>
<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/3130952>

Olsen, K.M. og Olberg, S. 2024. Biologisk mangfold på Hestejordene, Oslo kommune, i 2023. Biofokus rapport 2024-044. Stiftelsen Biofokus. Oslo. <https://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2024-044.pdf>